

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o budowie pawilonu chirurgicznego przy szpitalu
św. Łazarza w Krakowie.

Wysoki Sejmie!

Od czasu przejścia szpitali pod zarząd kraju stał się rozwój tych zakładów humanitarnych z powodu zaprowadzenia ładu, doboru lekarzy i należytej kontroli tak widocznym, że zaczęli w nich szukać pomocy nie sami tylko ubodzy, lecz także ludzie średniej zamożności, szczególnie w krajowym szpitalu lwowskim i krakowskim.

Przyczyn tego wzrastającego napływu do szpitali krajowych upatrywać można także we wzroście ludności, w ułatwieniu komunikacyj, w postępie nauk lekarskich i rosnącym ztąd zaufaniu publiczności.

O ile z jednej strony za pomyślny uważać można ten objaw szukania w szpitalach pomocy lekarskiej, o tyle znowu stan ten spowodził niekorzystne w szpitalach przepełnienie, któremu od wielu lat w różny sposób starano się zaradzić.

I tak uchwałą z 17. października 1871 roku upoważnił Wysoki Sejm Wydział krajowy do wybudowania nowego gmachu szpitalnego w Krakowie.

Z polecenia Wydziału krajowego opracowane zostały (jak L. W. kr. 16318/1873) plany budowy pięciu pawilonów, a mianowicie dwu dla chorób wewnętrznych i po jednym dla chorób chirurgicznych, syfilitycznych i położniczo-gynekologicznych. Pawilony te stanąć miały na gruncie t. z. „na Blichu“, zakupionym na ten cel od Zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia w Krakowie.

Prócz tego wypracowano plany zakładu dla obłąkanych, który został wybudowany na gruncie szpitalnym, na wschód od starego gmachu szpitalnego.

Uchwałą z 28. czerwca 1875 L. W. kr. 14548/75 ze względu na stosunkowo zbyt małe fundusze, przeznaczone przez Wysoki Sejm na budowę, polecił Wydział krajowy przerobić pierwotny projekt budowy w ten sposób, że zamiast pięciu zaprojektowano tylko trzy pawilony: dwa dla chorób wewnętrznych i pawilon administracyjny.

W sprawozdaniu z 28. stycznia 1876 L. W. kr. 4117 przedstawił Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi program budowy tych trzech pawilonów z uwagą:

„iż tenże sam program budowy w razie sprzyjających okoliczności uwzględniłby także oddział chirurgiczny i syfilityczno-skórny“.

Wysoki Sejm uchwałą z 25. kwietnia 1873 r. zatwierdził plany budowy dwu pawilonów dla chorób wewnętrznych i domu administracyjnego; budynki te stanęły na południowy zachód od starego gmachu, zabierając znaczną część gruntu „na Blichu“, którego mniejsza na zachód wysunięta część, przeszło morg wynosząca, została uchwałą Wysokiego Sejmu z 13. lipca 1880 odstąpioną bezpłatnie c. k. Rządowi pod budowę dwu pawilonów klinicznych; tak więc posiada obecnie szpital św. Łazarza w Krakowie następujące budynki:

1) stary gmach szpitalny, przerobiony z gmachu poklasztornego, a tem samem najmniej na szpital przydatny; w nim mieszczą się oddziały:

a) chirurgiczny, b) syfilityczno-skórny, c) położniczo-gynekologiczny,

2) dwa pawilony dla chorób wewnętrznych,

3) pawilon dla obłąkanych,

4) dom administracyjny,

5) dom gospodarzy, którego budowę zarządził Wydział krajowy w r. 1878, a w sprawozdaniu do L. W. kr. 29703/78 zarządzenie to przed Wysokim Sejmem usprawiedliwił.

W r. 1878 przeniesiono chorych do nowo wybudowanych pawilonów; lecz to rozszerzenie szpitala nie na długo wystarczyło, jak o tem od wielu lat corocznie Wysokiemu Sejmowi donosimy w sprawozdaniach z czynności Wydziału krajowego.

I tak w r. 1884 takie było przepełnienie na oddziale syfilityczno-skórnym, że prymaryusz był zmuszony przestać przyjmować chorych, dotkniętych chorobami skórnymi, pomimo, że wiele z nich jest zaraźliwych.

W r. 1886 po myśli upoważnienia Wysokiego Sejmu z 1. lipca 1886 r. otwarto oddział dla chorób ocznych z 14 łózkami, lecz dla braku miejsca musiano go urządzić w suterrenach jednego pawilonu chorób wewnętrznych; w suterrenach zaś drugiego z tych pawilonów umieszczono aż do wiosny bieżącego roku chorych, dotkniętych zaraźliwymi chorobami z powodu braku stosowniejszego miejsca.

W lutym 1887 r. zaszedł wypadek, że w ciągu kilku tygodni dla złaszających się rodzących nie było pomieszczenia ani na klinice, ani na oddziale położniczym w szpitalu. Senat akademicki c. k. Uniwersytetu Jagiellońskiego udał się podówczas do c. k. Namiestnictwa z prośbą o interwencją, aby zarząd szpitala św. Łazarza najął filią dla oddziału położniczego.

Z tego powodu na polecenie nasze nawiązał komitet administracyjny szpitala rokowania z komitetem opieki szpitalnej dla dzieci w Krakowie o przeniesienie ze szpitala św. Łazarza mamek i osesków do szpitala św. Ludwika, w celu rozszerzenia oddziału położniczego. Ugoda w tej sprawie przyszła do skutku w r. 1888; w szpitalu św. Ludwika pomieszczono 10 mamek i 20 osesków, przez co oddział położniczy uzyskał jedną salę.

W r. 1887 nie przyjęto do szpitala 1308 zgłaszających się chorych, jedynie z powodu przepełnienia oddziałów, a po kilkudziesięciu chorych, którym żadną miarą pomocy odmówić nie było można, leżało na podłodze w największem ściśnieniu na siennikach.

Przepełnienie dotyczyło głównie oddziały: chirurgiczny, syfilityczno-skórny i położniczo-gynekologiczny, pomieszczone w starym gmachu poklasztornym, mającym przeważnie małe i niskie pokoiki. Na łóżko przypada w tym gmachu 19·78 metr. kub. powietrza, zamiast 30—45 m. k., których wymaga higiena. A i ta ilość powietrza zmniejsza się o tyle, o ile chorych przybywa do szpitala ponad liczbę łóżek.

Pomimo rozszerzenia oddziału syfilityczno-skórnego przez przerobienie na salę dla chorych przyległego korytarza, musieliśmy z powodu przepełnienia oddać na pomieszczenie

chorych tego oddziału dwa pokoje, zajmowane przez dozorcę domu, a jemu wyznaczono relutum za pomieszkanie (L. W. kr. 935/89). Skargi publiczności odzywały się nawet w pismach publicznych.

Wszyscy lekarze ordynujący z dyrektorem szpitala na czele wnieśli za pośrednictwem komitetu administracyjnego przedstawienie do Wydziału krajowego o potrzebie rozszerzenia szpitala św. Łazarza przez wybudowanie pawilonu dla oddziału chirurgicznego, przez co dostałyby też lepsze pomieszczenie oddziały: syfilityczno-skórny i położniczo-gynekologiczny, oraz oddział chorób ocznych, umieszczony z konieczności w suterenach.

Przy akcie L. W. kr. 27317/88 przedłożone nam zostały plany i kosztorys pawilonu chirurgicznego; lecz w nadziei, że budowana właśnie klinika chirurgiczna wpłynie na zmniejszenie frekwencyi na oddziale chirurgicznym w szpitalu św. Łazarza, Wydział krajowy, licząc się zarazem z niekorzystnym finansowem położeniem kraju nie przedkładał Wysokiemu Sejmowi żadnych wniosków; zresztą uważaliśmy za pilniejszą na razie sprawę postawienie budynku dla pomieszczenia chorych, dotkniętych chorobami zaraźliwymi. Potrzebie tej zaradzono (jak L. W. kr. 8638/89) przez umieszczenie oddziału chorób zaraźliwych w budynku pomagazynowym, opróżnionym przez przeniesienie magazynu żywności bliżej kuchni szpitalnej do osobno na ten cel urządzonego budynku.

Tu nadmienić musimy, że nadzieja co do wpływu kliniki chirurgicznej na zmniejszenie się frekwencyi na oddziale chirurgicznym w szpitalu okazała się płonną; klinika otwartą już została, lecz przepełnienie w szpitalu panuje jak dawniej.

We wrześniu 1889 r. wniosło kollegium lekarzy szpitala św. Łazarza w Krakowie do Wysokiego Sejmu petycję o rozpatrzenie sprawy rozszerzenia szpitala, przedstawionej w memoriale do L. W. kr. 27317/88. Petycja ta jednak nie przysłała pod obrady Wysokiej Izby.

Na dowód, jak w szpitalu św. Łazarza wzrastało z każdym rokiem przepełnienie, posłużyć mogą następujące daty:

W roku 1881	było w szpitalu św. Łazarza	chorych	6.392,	dni leczenia	160.659
" 1882	"	"	6.111	"	154.689
" 1883	"	"	5.879	"	153.664
" 1884	"	"	6.481	"	159.845
" 1885	"	"	6.816	"	168.535
" 1886	"	"	7.110	"	179.655
" 1887	"	"	7.101	"	182.903
" 1888	"	"	6.989	"	185.871
" 1889	"	"	7.594	"	201.635

W r. 1889 wynosiły dni leczenia na samym oddziale chirurgicznym 34.641, łóżek posiada ten oddział 80, a bywały czasy, n. p. w maju 1889 r., że chorych było dziennie 109.

Widząc nieuniknioną potrzebę postawienia nowego pawilonu chirurgicznego, którego budowa jeszcze przed kilkunastu laty jak wyżej nadmieniono, była projektowaną i tylko dla braku funduszków nie mogła wówczas przyjść do skutku, postanowił Wydział krajowy przedstawić tę sprawę Wysokiemu Sejmowi z wnioskiem o wyznaczenie na ten cel kredytu.

Kosztorys i plany sporządzone z uwzględnieniem najnowszych wymagań chirurgii, znajdują się przy akcie L. W. kr. 34.541/90. Koszta budowy pawilonu (na 108 łóżek) wraz z wewnętrznym urządzeniem obliczono na 125.000 zł. w. a.

Co do miejsca na projektowany pawilon, to zgodnie z wnioskiem p. dyrektora szpitala (podanym w relacji do L. W. 664/88) uważamy za najodpowiedniejszą na ten cel część gruntu „na Blichu“, odstąpioną przez Wysoki Sejm w r. 1880 c. k. Rządowi pod budowę klinik.

Ponieważ c. k. Rząd uznał za stosowne wybudować klinikę chirurgiczną na innym gruncie, nie na odstąpionym, a budowa innych klinik na tem miejscu prawdopodobnie nie przyjdzie więcej do skutku, przeto udaliśmy się w odezwie z dnia 23. maja 1890 L. W. kr. 17.241 do c. k. Namiestnictwa z prośbą o zapytanie c. k. Rządu, czyby nie zechciał odstąpić pod budowę pawilonu chirurgicznego przynajmniej części, darowanego przez Wysoki Sejm w r. 1880 gruntu „na Blichu“.

O decyzji c. k. Rządu nie mamy jeszcze wiadomości, lecz jeżeli wypadnie nieprzychylnie, trzeba będzie pawilon projektowany postawić na gruncie szpitalnym, na południe od starego gmachu. Ten drugi projekt pociągnąłby jednak znaczniejsze koszty za sobą, gdyż grunt ten nisko położony, musiałby naprzód być osuszony i fundamenta daćby trzeba głębsze.

Przedstawivszy Wysokiemu Sejmowi nieodzowną potrzebę rozszerzenia szpitala św. Łazarza w Krakowie przez wybudowanie pawilonu chirurgicznego, wnosi Wydział krajowy:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm przeznacz na budowę pawilonu chirurgicznego przy szpitalu św. Łazarza w Krakowie i na wewnętrzne urządzenie kwotę stu dwudziestu pięciu tysięcy (125.000 zł. w. a.) płatną w dwu rocznych ratach z ogólnej pożyczki krajowej.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów 6. sierpnia 1890.

Marszałek krajowy:

Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:

Dr. Franciszek Horszard w. r.

Członek Wydziału krajowego.